

משה חיים פלח

- בשיטת הרמב"ן בדין חזקה להוציא ממון.....1
 בשיטת הרמב"ן בדין מזיק ברשות.....5
 בשיטת הרמב"ן בדין דבע"ח שוין שקדם אחד מהן וגבה..7
 בענין הגרים שליש ושחט שני שליש.....10

בשיטת הרמב"ן בדין חזקה להוציא ממון

6) וצפרק אלו נערות (ו' 6) והא דאמרין לקמן (פ"ו 6) דלא אמר רבן גמליאל אלא צברי ושמא ציאריו האחרו' דלא אתי לאפקוי אלא צרי וצרי דאלימא מוחזקותיה, אך צשמא ושמא נמי מהני.

אך שיטת הרמב"ן והרשב"א ודעמייהו צפרק המדיר (ע"ג) דלא סגי בחזקה אלא צלירוף צרי ושמא, וצפשוטו הגדר דחזקה גרידא לא מהניא להוציא ממון וכשם דלא אזלינן צממון צתר רוצא, ולהכי צעינן נמי לצרי ושמא [ויעוין משנ"ת לעיל צגדר הצירוף ושו"ר דצבר עמדו צעיקר הדצבר ויעוין עוד צמאירי צמתני' וצצהגר"א (סי' נ"א סק"י)] אולם הנה לקמן צפרק אלו נערות (ו' 6) החרשת והשועה והאיילונית יש להן קנס ויש להן טענת צתולים כו' דאית ליה למירמא אחריתי עילויה החרשת והשועה והצוגרת ומוכת עץ אין להן טענת צתולים הסומא ואיילונית יש להן טענת צתולים סומכוס אומר משוס ר"מ סומא אין לה טענת צתולים, אמר רב ששת לא קשיא הא רבן גמליאל והא ר' יהושע אימר

הנושא את האשה ולא מלא לה צתולים היא אומרת משארסתני נאכסתי ונסתחפה שדכו והוא אומר לא כי אלא עד שלא ארסתיך והכי מקחי מקח עעות רבן גמליאל ורבי אליעזר אומרים נאמנת רבי יהושע אומר לא מפיה אנו חייין אלא כרי זו צחזקה צעולה עד שלא תתארס והטעתו עד שתצוה ראייה לדצריה, אתמר מנה לי צידך והלה אומר איני יודע רב יהודה ורב הונא אמרי חייב ורב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור רב הונא ורב יהודה אמרי חייב צרי ושמא צרי עדיף רב נחמן ורבי יוחנן אמרי פטור אוקי ממונא צחזקת מריה כן' לימא רב יהודה ורב הונא דאמרי כר"ג ורב נחמן ורבי יוחנן דאמרי כרבי יהושע כו' אי נמי עד כאן לא קאמר רבן גמליאל התם אלא דאמרין אוקמה אחזקה אצל הכא מאי חזקה אית ליה להאי, ומצואר דטעמא דר"ג משוס חזקה, ונחלקו הראשונים האם היינו דוקא צלירוף צרי ושמא, או דסגי בכא אף צחזקה גרידא, ומשמעות רש"י צסוגיא דמומין צפרק המדיר דלרבן גמליאל סגי צחזקה גרידא, וכן מסקנת התוס' שם (טו)

אין לה טענת בתולים ר"ג היא דטעינן לה מוכת עץ היא כו'.

ומבואר בדברי הרמב"ן דצטיקרא דדינא מודה לשיטת רש"י ותוס' דסגי בחזקה גרידא לאפוקי ממונא, אלא דגבי טענת בתולים כיון דהשתא ודאי צעולה ואיתרע חזקתה, צעינן טענת צרי להעמיד חזקתה [וביאר הרמב"ן דמהאי טעמא לא צעינן טענת צרי ממש אלא סגי דדין טעינן, דטענת בית דין מהניא להעמיד חזקה דגופא או חזקה דממונא] אך בחזקה מעלייתא וכגון גבי קנס דלא איתרע חזקתה כלל, סגי בחזקה גרידא להוליא ממון ולא צעינן לירוק דצרי.

אך לכאורה קשה דהא הרמב"ן לעיל (י א) הקשה צהא דמצואר התם דמדינא לא מהימן למיטען פתח פתוח מלאתי להפסידה כתובתה וברי לא נתחייב לה אלא אם ימלאנה בתולה ועליה להציא ראיה שנתקיים התנאי, ותי' צתירון צתרא דכיון דאיכא רובא וחזקה דרוב נשים צתולות נשאות ואיכא נמי חזקה דגופא, הרי מצואר דלא סגי בחזקה גרידא לאפוקי ממונא, אך צזה יש לומר צפשיטות כדציארו האחרו' צשיטת רש"י ותוס', דהא דסגי בחזקה גרידא לאפוקי ממונא היינו צשמא ושמא דוקא, אך בצרי וצרי דאלימא מוחזקות המוחזק לא מהניא חזקה להוליא ממון וכפשטא דסוגיא דלעיל (טו א).

אך אכתי קשה דהנה שיטת הרי"ף לקמן (כ) דצתרי ותרי צחד גצרא בגזלותא לא מוקמינן ליה בחזקת כשרות, ויעוין צמלחמות שם שכתב וז"ל כמה גדולים דצרי צרינו הגדול דאע"ג דאיכא לאוקמיה אחזקה חזקה

דשמעת ליה לצבן גמליאל היכא דקא טענה איכי היכא דלא קא טענה איכי מי שמעת ליה אין כיון דאמר ר"ג מהימנא כגון זו פתח פיך לאלס הוא, ויעוין צרש"י ותוס' שם דפירשו דטעינן אף לענין חיוב כתובה.

אך צעל המאור פירש שם דהא דטעינן אינו אלא לענין חיוב קנס אך לענין חיוב כתובה לא טעינן דהוי טענה דלא שכיחא, והרמב"ן צמלחמות שם השיג וז"ל אין זה נכון דלרצוי יבושע גופיה אית ליה חזקה דגופא כדאמרין צפ' המדיר כי לא אזיל רצוי יבושע צתר חזקה דגופא הני מילי היכא דאיכא חזקה דממונא היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רצוי יבושע צתר חזקה דגופא וכ"ש הכא צטענת בתולים דאיכא תרתי חזקה דממונא וחזקה דגופא, ועוד דהך דיוקא דדייקי עלה צגמ' אימר דשמעת ליה לר"ג היכא דטענה איכי וכו' לא איתא שפיר להאי פירושא דעד כאן לא צעי רצן גמליאל טענה אלא גבי נושא אשה ולא מלא ליה בתולים שאלמלא טענתה אין חזקתה וצצביל חזקת גופא נאמנת לטעון טענה אחרת להעמיד חזקה ראשונה אצל גבי קנס אי חזקה דגופא מועיל הרי צתולה היא ואינה לריכב טענה ואם אין חזקתה עושה אותה צתולה כדצריך אר"כ טוענת דאיכא תרתי צרי וחזקה חרשת זו למה יש לה וכי טענת בית דין צרי היא שנחזיק אותה צתורת צתולה צצבילה, צשלמא להעמיד חזקה דגופא או חזקה דממונא מהניא טענת בית דין צכל מקום אצל צכגון זה שאין דינה כצתולה צלא טענת צרי לצריך מה טענת בית דין מוסוף לה צחזקתה אלא עיקר הפירוש כדצרי רש"י דהא דקתני

ממון, משמע חזקת הגוף אלימא עפי מחזקת ממון, והכי ריבטא דסוגיא דהמדיר (עב ג) דאמרינן אמר רבא לא תימא רבי יהושע לא אזיל בתר חזקה דגופא כלל אלא כי לא אזיל ר' יהושע בתר חזקה דגופא היכא דאיכא חזקה דממונא אבל היכא דליכא חזקה דממונא אזיל רבי יהושע בתר חזקה דגופא, וביארו התוס' שם דהנידון אי אזיל בתר חזקה דגופא צמקוס חזקה אחריתי, וא"כ משמע דרבי יהושע סבר דנכי דבעלמא חזקה דגופא עדיפא מחזקת דין מ"מ לא אלימא מחזקת ממון, ובזה הוא דפליג רבן גמליאל וסבר דכשם דבעלמא חזקת הגוף עדיפא מחזקת דין ה"נ חזקת הגוף עדיפא מחזקת ממון, אך חזקת דין בעלמא הרי היא לכל היותר שקולה כחזקת ממון וכמ"ש הרמב"ן.

והנה שיטת התוס' ורבינו חננאל (לקמן כג א) דבתרי ותרי צדד גברא בגזלנותא כשר אף לאפוקי ממונא, ויעוין בחידושי הרמב"ן (כג ג) שכתב וז"ל ומסייעי לה להאי סברא דר"ח ז"ל מהכיה דגרסינן צפרק כל הנשבעין ואיתא נמי צפרק חזקת שתי כתי עדים המכחישות זו את זו צאה בפני עלמה ומעידה וזו צאה בפני עלמה ומעידה והתם טעמא משום דאמרינן אוקי תרי לצהדי תרי ואוקי גברא אחזקתיה וכל כת וכת אמרינן האי היא דמסדהא קושטא ומפקינן ממונא אפומייהו היכא דאיתיה כל חדא וחדא צאפי נפשה, אלמא האי חזקה דאוקי גברא בחזקת כשר עדיפא מאידך דאוקי ממונא בחזקת מריה, ולא תימא ה"מ צמוחזק לן דבחזקת כשר אבל גברא דלא ידעינן לא דכל ישראל בחזקת כשרים הם ולא בחזקת גזלנים, והך

דממונא עדיפא דה"נ שקולין נינהו לא עצדינן עובדא לאפוקי ממונא מחזקת מאריה והיאך תעלה על דעתך דמשום חזקה בעלמא מפקינן ממונא והלא אף בתר רובא לא אזלינן צממונא כ"ש בתר חזקה, והכי מוכחא שמעתא צפרק המוכר פירות דלא אזלינן צממונא בתר חזקה ולא בתר רובא וה"נ כיון דאיכא סהדי דפסלי ליה ליכא אלא חזקה גריעא בעלמא כו' עכ"ל, הרי מצוחר מדברי הרמב"ן דנקט צפשיעות דלא מהניא חזקה לאפוקי ממונא, ולכאורה צדא אין לומר דכוונת הרמב"ן נמי דוקא צברי וצרי, דהרי הוכיח הרמב"ן מסוגיא דהמוכר פירות, והתם צפשוטו מיירי צשמא ושמא יעו"ש, וכן סתימת הדברים דבתרי ותרי צדד גברא בגזלנותא לא מהימן לאפוקי ממונא בכל גווי ואף צשמא ושמא [אף דלהחזיק ממון נראה מהרמב"ן דכשר].

ויש מקום לדון לחלק בין חזקת הגוף לשאר חזקות, דהא דנקט הרמב"ן דמהני חזקה גרידא לאפוקי ממונא [היכא דלא איתרע] היינו בחזקת הגוף דוקא, ויעוין צשערי ישר (ש"ה פ"ד) דלידד כן צשיעת הרמב"ן דמהני רובא וחזקה להוליא ממון דהיינו בחזקת הגוף דוקא יעו"ש.

ויתכן דזוכי כוונת הרמב"ן הכא צמש"כ "וכי תעלה על דעתך דמשום חזקה בעלמא מפקינן ממונא" דמש"כ חזקה בעלמא כוונתו לאפוקי חזקת הגוף דאלימא עפי, וצפרע דהרי הרמב"ן לידד דחזקה וחזקת ממון שקולות נינהו אלא דממילא לא עצדינן עובדא לאפוקי ממונא מחזקת מאריה, וממילא אי נקטינן דחזקת הגוף אלימא מחזקת דין גרידא, ונקטינן דחזקת דין שקולה כחזקת

הבאות לפנינו על אחד ודאי פסלי ליה
 אפומייהו דהני כי היכי דלא ליפוק ממונא
 אפומייה דהא צספק יולא דינו מלפנינו, ודברי
 רבינו אלפסי ז"ל עיקר דלעולם הכך חזקה
 דמונא צחזקת מאריה מכרעא טפי שהיא שצ
 ואל תעשה עכ"ל, ויעוין צצרכ"ש (צ"צ ס"י לז)
 צשם הגר"ח ואכמ"ל.

סייעתא ליתא דשאני התם כיון שצאו זו אחר
 זו אמרינן זו היא הכשירה ודמי לצאו לישאל
 צזה אחר זה דאמרינן לענין עומאה ששניהם
 טבורין, ואף על גב דהכא לאפוקי ממונא הוא
 כיון שצאים צזה אחר זה כשרין שאין
 הכחשתן פסול צרור, שאפי' צאותה
 עדות קיי"ל נהי דאתכחוש צאכילתה
 צאצבתה מי אתכחוש, אצל צ' כתי עדים

בשיטת הרמב"ן בדין מזיק ברשות

דעמיד זרשות, וצפשוטו גדר הדצרים משוס דצככ"ג לא רמיא עליה חוצת שמירה, דחויב אדם המזיק שלא צכוונה הוי מדינא דאדם שמירת גופו עליו (צ"ק ד ט) אלא דס"ל להרמב"ן דאף צאונס גמור איכא דינא דשמירת גופו עליו, דאף דאינו מחויב לחוש ורשאי לסמוך דלא יארע היזק, מ"מ אס אירע היזק הרי הוא נתצע שלא שמר עלמו, וכן לידדו האחרו לצאר בגדר הדין דפטור כל היכא דהניזק פשע צעלמו, היינו דצככ"ג לא רמיא חוצת שמירה על המזיק.

ובב"ק (מה ט) אמר רבא ואיתימא רב פפא שניבס צרשות או שניבס שלא צרשות היזקו זה את זה חייבין הוזקו זה צזה פטורין [ויטו"ש צרש"י וז"ל הרמב"ם (פ"ו מחובל ומזיק ה"א - ה"ג) המזיק ממון חצירו חייב לשלם נזק שלם, צין שביה שוגג צין שביה חנוס הרי הוא כמזיד כו' צמה דצרים אמורים צרשות הניזק חבל צרשות המזיק אינו חייב לשלם אלא אס היזק צזדון חבל צשגגה או צאונס פטור, וכן אס היו שניבן צרשות או שניבן שלא צרשות והיזק אחד מהן ממון חצירו שלא צכוונה פטור עכ"ל] וצפשוטו יסוד הדין הוא, דצכוזקו זה צזה חויבו מדין שמירת גופו עליו, והיכא דשניבס צרשות או שניבס שלא צרשות אין מוטלת עליו חוצת שמירה, ונתצאר צאורך צקונט' מילי דנזיקין.

ויש לעיין כיצד יישצ הרמב"ן ראיית התוס' מסוגין, והנה יעוין צרמב"ן צסוגין שכתב וז"ל תו קשיא ליה ז"ל אמאי דמי צשר

אמר רבא הניח להן אציבן פרה שאולה משתמשין צה כל ימי שאלתה מתה אין חייבין צאונסה כסצורין של אציבסה היא ועצחוח ואכלוח משלמין דמי צשר צזול, והנה יעוין צתוס' (צ"ק כז צ וצכ"ד) דהוכיחו מהכא דאף דנתרצה אדם המזיק צאונס מ"מ צאונס גמור פטור וכן הוכיחו מכ"ד.

אולם הרמב"ן (צ"מ פצ ג) פליג דאדם המזיק חייב אפילו צאונס גמור, וכתב וז"ל הס השיצו שאינו חייב צאונסין גדולים וסמכו אותה מן הירושלמי שאמרו צישן וצא חצירו וישן אללו הוא המועד, ואי אפשי להעמידה דהתם משוס דשני פשע צעלמו, וכן מה שאמרו צאס היה צעל קורה ראשון וצבל חצית אחרון וכולה מתני', וכן מה שאמרו לפי שאין דרכן של צני אדם להצצון דצרכים, כלס כשהס אדם המזיק משוס פשיעה דניזק פטור צהס, או שהס צור וכגון שהלה נתקל צו, ואין להצחריך כאן, ועוד הביאו עצה אומן שקלקל דפטור צחנס ואמאי אדם מזיק הוא כו' אלא שאין צאומן העועה צמלאכתו משוס מזיק, וסוף דצ כיון שהצכירו חכמים צאונס נצקין אצן מונחת צחיקו ולא הכיר צה מעולם (צ"ק כו ג) ונפל מן הגג צרוח שאינה מלויה הרי הצכירו סוף האונסין כלס, דרוח שאינה מלויה אפילו כאותה של אליהו צשממע, דרוח מלויה הצכירו לענין שומר חנס חבל רוח שאינה מלויה לא הוצכרה צתלמוד אלא לענין אונס דהוא מן האונסין הגדולים שצעולם עכ"ל, ומש"כ הרמב"ן דאין צאומן העועה צמלאכתו משוס מזיק, נקטו האחרו דכוונתו משוס

צול ותו לא הא ודאי הא דרב חסדא דאמר
 (ב"ק קיא ז) רלכ מזכ גוצכ רלכ מזכ גוצכ
 לגמרי משמע, וניחא ליה ז"ל התם כגון שבא
 אחר וגזלו ואכלו אצל האי דברשות קא נחית
 דכסבורים דשל אציהס היא לא, והתם נמי אס
 בא אחר ואכלו ברשותו כסבור דשלו הוא דמי
 צטר צול משלם ותו לא, וזה נכון עכ"ל,
 ולכאורה משמע דה"נ יסוד הדין משום דעבד
 ברשות [ומצואר ברמב"ן דה"ה בגזל וצא אחר
 ואכלו ברשותו פטור מה"ע] אך ל"צ דלכאורה
 דוקא באומן העושה במלאכתו, דעבד
 "ברשות בעלים", צזה שייך הך פטורא, דכל
 דעבד ברשות הבעלים לא רמיא עליה חובת
 שמירה, אך הכא נהי דאיכו נחית ברשות
 משום דסבור דשלו הוא או של חצירו בגלן
 הוא, ואיכו רשאי לנקוט כן משום חזקה מה
 שתחת יד אדם שלו הוא, מ"מ לכאורה לא
 עדיף מאונס דנמי אינו מחויב לחשוש לרוח
 כרוחו של אליהו, ואעפ"כ כיון דמלי לשמור
 עלמו רמיא עליה חובת שמירה.

צול ותו לא הא ודאי הא דרב חסדא דאמר
 (ב"ק קיא ז) רלכ מזכ גוצכ רלכ מזכ גוצכ
 לגמרי משמע, וניחא ליה ז"ל התם כגון שבא
 אחר וגזלו ואכלו אצל האי דברשות קא נחית
 דכסבורים דשל אציהס היא לא, והתם נמי אס
 בא אחר ואכלו ברשותו כסבור דשלו הוא דמי
 צטר צול משלם ותו לא, וזה נכון עכ"ל,
 ולכאורה משמע דה"נ יסוד הדין משום דעבד
 ברשות [ומצואר ברמב"ן דה"ה בגזל וצא אחר
 ואכלו ברשותו פטור מה"ע] אך ל"צ דלכאורה
 דוקא באומן העושה במלאכתו, דעבד
 "ברשות בעלים", צזה שייך הך פטורא, דכל
 דעבד ברשות הבעלים לא רמיא עליה חובת
 שמירה, אך הכא נהי דאיכו נחית ברשות
 משום דסבור דשלו הוא או של חצירו בגלן
 הוא, ואיכו רשאי לנקוט כן משום חזקה מה
 שתחת יד אדם שלו הוא, מ"מ לכאורה לא
 עדיף מאונס דנמי אינו מחויב לחשוש לרוח
 כרוחו של אליהו, ואעפ"כ כיון דמלי לשמור
 עלמו רמיא עליה חובת שמירה.

וכן צהניח להס אציהס פרה שאולה, כיון
 דצכל פקדון נכנס החפץ לרשות השומר,
 יש לומר דאע"ג דלא נפיק לגמרי מרשות
 הבעלים וחשיב ברשותו, אך היינו משום
 דהשומר מחזיק את החפץ עבור הבעלים, אך
 כיון דהחפץ ברשות השומר, יש לומר דלא
 רמיא עליה חיוב להרחיק את עלמו ולשמור את
 עלמו מלהזיק [אלא דכל שומר מחויב צשמירה
 מדיני שומרון, אך הכא דירתי זכות אציהס
 צלא חובתו ונכסיו צמקומו, עומד החפץ
 ברשותם צלא חיובי שמירה] ולהכי צזה ליכא
 חיוב דאדם המזיק צאונס, דיסודו מדינא
 דאדם שמירת גופו עליו.

ויחבן לדון צציהור הדברים, דהא חזינן דרמי
 צר חמא פליג אדרב חסדא וסצר
 דהגזל וצא אחר ואכלו פטור מלשלם לנגזל אף
 לפני יאוש, וסצירה ליה דכיון דנפקא בגזילה
 מרשות הבעלים תו לית ליה תציעת ניזקין
 אהך ממון, ומעתה יש לדון, דאף לרב חסדא,
 דסצירה ליה דהגזל וצא אחר ואכלו חייב,

בשיטת הרמב"ן בדינא דבעלי חובות

שוין שקדם אחד מהן וגבה

מחלה, ומשום דנקיט הרמב"ן דמ"ד מה שגבה גבה ל"ש אלא אי שיעבודא לאו דאורייתא והא דגבי אינו אלא משום נעילת דלת, דצזכ איכא לפלוגי בין לוקח לצעל חוב, ואף דצעל חוב מוקדם עריף מלוקח לא עריף מצעל חוב מאוחר, אך למ"ד שיעבודא דאורייתא אי אפשר דיבא צעל חוב מאוחר עדיף מלוקח, וכיון דעריף מלוקח כ"ש דעריף מצעל חוב מאוחר, וממילא ה"ה צשוין לענין מחלה.

אולם יש לעיין צזה צשיעת הרמב"ן, דהנה לעיל (י ה) גבי תקנת אושא דהאשה שמכרה צנכסי מלוג צחיי צעלה ומתה הצעל מוילא מיד הלקוחות, דן הרמב"ן היאך הדין צמכרה הקרקע צאחריות וחזרה וקנתה נכסים, וכתב הרמב"ן וז"ל הצעל מוילא מיד הלקוחות, אף על גב דאפליגו צה קמאי הא צבר אמר רבינו הגאון ז"ל דודאי צלא דמים דהא צעל לא ירית מינה מידי דצכולהו נכסי דאשה לוקח הוי ואילו לותה נמי לא משלס ולא מידי דתנן (צ"ק פז ה) פגיעתן רעה וכדמוכח בדוכתא והכי נמי הסכימו ר"ח ורבינו ז"ל ואין לריך לפניס, אלא מיהו אשכחית צה דוכתא דדינא יביצ דגבי לוקח דמי מקחו, כגון דנפלו לה נכסי צתר שמכרה וקצלה עליה אחריות דצעל אי אפשר דקני אלא מאותה שעה שנפלו לה נכסים והלכך הוה ליה כלוה ולוה ואחר כך קנה דקי"ל (צ"ג ק"ג ז) יחלוקו אלא איכא למימר כיון דאמר מר (פג ה) ידו עדיפא

אמר למימר משמיה דרצ חמא האי מאן דאיכא עליה כתובת אשה וצט"ח ואית ליה ארעא ואית ליה זוזי לצעל חוב מסלקינן ליה צזוזי לאשה מסלקינן לה צארעא האי כי דיניה והאי כי דיניה ואי לא איכא אלא חד ארעא ולא חזיא אלא לחד לצעל חוב יבצין ליה לאשה לא יבצין לה מאי טעמא יותר ממא שהאיש רונה לישא אשה רונה להנשא, והנה יעוין ברמב"ן צסוגין שכתב וז"ל דעת רבינו ז"ל צכאן לומר דבין לוה ולוה ואח"כ קנה בין מטלעלין צזה"ל לצט"ח יבצין ולא לאשה, ואני איני כדאי להכריע אצל היה כ"ל דלוה ולוה ואח"כ קנה שמן הדין חולקין ואפי' תפס אחד מהם מוילאין מידו מחלה הלכך לא יבצין להו לצט"ח דהא משעבדי לאשה וא"א לגזול את שלה כו' אצל מאחר שחתך רבינו ז"ל דינו צכאן דלצט"ח יבצין נראה שהוא סובר דאף לוה ולוה אס תפס אחד מהם הכל אין מוילאין מידו כו' והטעם לפי שלא אמרו חכמים אלא צט"ח מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה ואפי' צו נחלקו אצל צשוין מה שגבה גבה. אצל אין דין זה מחזור דקי"ל שיעבודא דאורייתא וכמו שאני עתיד לפרש צתחלת הפרק שלפינו עכ"ל.

ומבואר דנקט הרמב"ן צפשיעות, דלמ"ד צעל חוב מאוחר שקדם וגבה מה שגבה לא גבה, ה"ה צשוין כיון דלכתחילה חולקין, אף אס קדם האחד וגבה מה שגבה לא גבה, ומשום דלא נשתעבד לכל אחד אלא

אחד מחלה [וכן מצואר צדברי הרמ"ה (צ"ג קז)
ג].

והנה בקידושין (ג) אמר רבה כל שאינו בזב
אחר זה אפי' צבת אחת אינו גופא אמר
רבה כל שאינו בזב אחר זה אפי' צבת אחת
אינו איתיביה אציי המרצה במעשר פירותיו
מתוקנים ומעשרות מקולקלין ואמאי נימא כל
שאינו בזב אחר זה אפי' צבת אחת אינו אמר
ליה שאני מעשר דאיתיה לחלאים דאי אמר
תתקדש פלגא דחיתתא קדשה, ויעוין בתוס'
צפרק השולח (מג א) דדנו אמאי צכותב כל
נכסיו לשני בני אדם ליכא חסרון דכל שאינו
בזב אחר זה אפילו צבת אחת אינו וכתבו
בסו"ד וז"ל ואין לדמות ממון הראוי לחלק
ואיתיה לחלאין כדאמר התם אמעשר עכ"ל
יעוין סס, ומצואר דטעמא דקנה כל אחד
מחלה היינו משום דאיתיה לחלאין.

והנה בתמורה (כה א) א"ל רב עמרם לרב ששת
אמר על הבכור עם יליאת רובו עולה
עולה הוי או בכור הוי עולה הוי דכל פורתא
ופורתא דקא נפיק הוא כליל או בכור הוי דכל
פורתא ופורתא דקא נפיק צמילתיה הוא
לישנא אחרינא שכן קדושה חיילא עליה או
דלמא בכור הוי שכן קדושתו מרחס, אמר ליה
מאי תיבעי לך היינו דבעי אילפא אמר על
הלקט עם נשירת רובו יהא הפקר לקט הוי או
הפקר הוי לקט הוי שכן קדושתו צדי שמים
או דלמא הפקר הוי שכן זוכין צו עניים
ועשירים ואמר אציי מאי תיבעי ליה דברי
הרב ודברי תלמיד דברי מי שומעים ה"נ דברי
מי שומעים, ומצואר לכאורה דצשתי חליות
הצאות לחול כאחת, כל היכא דאיכא חליות

מידה לא קניא מידי הלכך אף על גב דכתבה
ליה ללוקח שעבודה דחאקנה א"נ לותה מאי
דאיתא לה ברשות הבעל לאו דחאקנה הוא דלא
קניא מידי אף על גב דמינה אתי ליה, וזה ל"ע,
ועוד כיון דהבעל לוקח הוי ולוקח ראשון דלוקח
נכסים אחרים הוי בעל חוב צאלו משום
אחריות ותריוויכו כי הדדי אתו ברשות לוקח
קיימי נכסי, ובעל חוב לא מני עריף כיון דלא
קדים דכל כי הדדי לוקח זכי וליכא ערפא אלא
לקודם עכ"ל.

הרי מצואר בסו"ד הרמב"ן, דכיון דשיעבוד
הבעל חוב לאחריות חייל כאחד עם מקחו
של הבעל ולא קדים ליה, לא מלי מיערף אפילו
מחלה, ומשום ד"ליכא עירפא אלא לקודם",
ולכאורה ל"צ, דכיון דנקט הרמב"ן צפשיעות
דבעל חוב מאוחר לא עדיף מלוקח, ונקיט
הרמב"ן צפשיעות דבעלי חובות שוין לענין
מחלה לא עדיפי מבעל חוב מאוחר, וכשם
דבעל חוב מאוחר שקדם וגבה הרי המוקדם
עורף הימנו, ה"נ בעלי חובות שוין שקדם אחד
וגבה הכל הרי חצירו עורף הימנו מחלה,
אמאי לענין לוקח ובעל חוב שוין, נקט הרמב"ן
דאין הבעל חוב עורף הימנו כלל [ולשיטת
הרי"ף מצואר ה"ע, דהכא הוי שוין והוי קדם
וגבה דמודו כו"ע, אך להרמב"ן גופיה
דנתקשה הכא צדברי הרי"ף, היאך כתב התם
צפשיעות דליכא עירפא אלא לקודם, ולא
משמע דאזיל התם צשיעת הרי"ף הכא].

ונראה לדון צביאור הדברים, דהנה צעיקר
דינא דשני בעלי חובות שוין חולקין,
ואפילו אם קדם אחד וגבה, לכאורה היינו
משום דלכל אחד לא נשתעבד אלא מחלה, ודמי
לכותב שדכו לשני בני אדם כאחת דקנה כל

ויש לומר דאף בגוונא דאיתיה לחלאין, כל
 היכא מעליותא ואלומות לחדא מינייהו
 חייל איבו לחודיה, ומעתה יש לומר דמהאי
 טעמא צמקח ושיעצוד החלים כאחד, חייל
 המקח לחוד ולא חייל השיעצוד כלל, ומשום
 דמקח חלים משיעצוד.

צחדא מינייהו טפי מצחצרתה חיילא איבי
 לחודה.

וביאור הדברים נראה ע"פ המצואר בתום'
 צזחיס (ל א) וצכורות (ע א) דטעמא
 דכל שאינו צזח אחר זה אפילו צבת אחת אינו
 היינו משום דהי מינייהו מייחית והי מינייהו
 מפקת, ולהכי כל דאיכא מעליותא צחדא
 מינייהו אמרינן דחייל איבו.

בענין הגרים שלישי ושחט שני שלישי

הוגא ולרצ יהודה ולא מכשרין אלא היכא דאיכא תרתי רוצא בשחיטה ומיפק חיותא בשחיטה] ולפ"ז קשיא מהכא.

ויעוין צריטצ"א (לקמן ס) דעמד צזה וכתב וז"ל קשה דאם כן אתיא הא דלא כהלכתא דהא אפי' צין לרצ הוגא וצין לרצ יהודה וכולהו אמוראי דלעיל אית לן דהגרים שלישי ושחט שני שלישים כשרה דהא איכא רוצא בשחיטה ונפקא חיותא בשחיטה, ולכך י"ל דהכא לדוגמא נקיטין לה דעד כאן לא מכשרי אלא לפי שהגרמה הוא בצואר אבל הכא שהוא למעלה מן הצואר בשיפוי ראשו דצרי הכל פסולה, וכן פירש רבינו ז"ל עכ"ל, ומצואר דאף אי בהגרים שלישי ושחט שני שלישי כשרה, מ"מ בהגרמה למעלה מן הצואר לכ"ע פסולה, ולריך ביאור גדר הדברים, דהא מ"מ איכא רוצא בשחיטה ומיפק חיותא בשחיטה.

ונראה לדון בציאור הדברים, דהנה יעוין באחריו דעמדו היאך מכשרין בשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, והא בשעה ששחט שלישי והגרים שלישי כבר נעשית טריפה, דהרי הך הגרמה עצדא טריפות [כיון דכבר נפסק יותר ממחלה].

ויעוין באמרי משה (סי' צ' סק"ד) וצחז"א (סי' ג' סק"א) ובמשנת ר' אבהו (סי' ג' סק"ג) דביארו דאין השחיטה מלטרפת לעריפות, והרי לעולם בכל שחיטה תחילת השחיטה הויא מעשה טריפות, אלא דכל שגמר השחיטה והוי מכלל השחיטה ל"ה עריפות [וחקרו האחריו האם בשעת תחילת השחיטה באמת הויא

הגרים שלישי ושחט שלישי והגרים שלישי רצ הוגא אמר רצ כשרה רצ יהודה אמר רצ טרפה רצ הוגא אמר רצ כשרה כי נפקא חיותא בשחיטה קא נפקא רצ יהודה אמר רצ טרפה צטין רוצא בשחיטה וליכא שחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי רצ יהודה אמר רצ כשרה אהו שילוח לרצ הוגא אמר להו טרפה שמע רצ יהודה איקפד אמר עריפנא ומכשר ומכשרנא טריף אמר רצ הוגא שפיר קא מיקפד חדא איבו שמיע ליה מינייה דרצ ואנא לא שמיע לי ועוד האיכא רוצא בשחיטה א"ל רצ חסדא לא תהדר צך דא"כ מפסדת לה לקמייתא התם מ"ע קא מכשרת דכי נפקא חיותא בהכשירה קא נפקא הכא נמי כי נפקא חיותא בהגרמה קא נפקא, והנה לקמן (כ' ה) פסול בשחיטה פסול במליקה למטעמי מאי כו' למטעמי שיפוי ראשו כגון דנקט משיפוי ראשו והגרים ואזל עד דמטא תתאי וכדרצ הוגא אמר רצ אפי' דאמר רצ הוגא אמר רצ אפי' הגרים שלישי ושחט שני שלישי פסולה, ויעוין צרשצ"א (יע' צ וצחז"א) דהוכיח מהכא דאזלינן לחומר אף כלישנא קמא דרצ הוגא אמר רצ אפי' דלעיל דמחלוקת בשחט שני שלישי והגרים שלישי וצזה הוא דקי"ל כר"י כר"י דמכשר, אך בהגרים שלישי ושחט שני שלישי מודו כו"ע דפסול, אך דעת רוב הראשונים דבהגרים שלישי ושחט שני שלישי כשר, דהא צזה מודו רצ הוגא ורצ יהודה [אלא דדעת הרמב"ם (פ"ג משחיטה ה"ג) ודעמיה דקי"ל כרצ יהודה ואף בשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי כשרה, ואילו הרמב"ן והריטב"א ודעמיה חששו לרצ

מלטרפת אף ההגרמה עלמה להכשר השחיטה].

ומעשה מבוארים דברי הריב"ז דהיינו דוקא בהגרמה צלואר דהוי מקום שחיטה, דצזח אמרינן דכל דאיכא רובא בשחיטה, אף ההגרמה מלטרפת לשחיטה, אך למעלה מן הצלואר דלא הוי מקום שחיטה כלל, ול"ש לדון מלטרפת לשחיטה, ממילא עצדה עריפות, דצלירוף השחיטה שבקנה איכא עריפות צבך שלישי.

והנה האחרו' דנו בשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי דכשר לרצ יהודה משום דאיכא רובא בשחיטה, היכא דצבך שלישי בהגרמה היב פסול נוסף כגון דרסה וחלדה או שחיטת עכו"ם [למה דנקטינן צפשוטו דשחט שלישי, ודרס או החליד שלישי, ושחט שלישי פסול, ולא הכשיר רצ יהודה אלא בהגרמה דאינה מקום שחיטה] וכןצואר צכס"מ (פ"ג משחיטה ה"ג) צצילואר דצרי הרמצ"ס והוצא צש"ך (סי' כד סק"ח) ויעוין צתוס' (יע"ג) וצמכרש"א שס דמתצאר כן לענין שלישי אמלעי פגוס] אך יש מהראשונים שגראה לכאוי מדצריהס דנקטו דאף צזה כשר לרצ יהודה מעיקרא דדינא, והא דפליגי בהגרמה דוקא משום דבהגרמה אפשר לעמוד על הדצר אף לאחר השחיטה, וידעינן צודאי איזה חלק מן השחיטה נעשה צמקום שחיטה ואיזה בהגרמה, משא"כ צשאר פסולים דהוו צשעת השחיטה דאי אפשר לעמוד על הדצר איזה חלק מן השחיטה נעשה צהכשר ואיזה צפסול] ויש שנקטו דכיון דלרצ יהודה הגרמה לא הויא מקום שחיטה ממילא אף צכה"ג כשר, אך למשנ"ת צדצרי הריב"ז א דעעמא דרצ יהודה

עריפות אלא דלאחר מכן נכשרת, או דילמא כל שגמר לצסוף איגלאי דלא הויא עריפות, ולכאורה הכי מסתצרא אלא דיש לדון אי הוי למפרע ממש, דהדצר מיתלח תלי וקאי ממש אי יגמור שחיטתו, או דאינו אלא מכאן ולהצא ולמפרע] וכתצו האחרו' דכיון דצשליש הגרמה לחוד ליכא שיעור עריפות אלא צצירוף שלישי דשחיטה, ממילא לא חשיצא עריפה, דכשס דשחיטה צפנ"ע לא עצדה עריפות, ה"ג אינה מלטרפת לעריפות.

אולם צשיטת הריב"ז א נראה לדון דסצר דצחמת השחיטה מלטרפת לעריפות, ולא דמי לשחיטה כשירה, דצזה כיון דהכל הוי מכלל השחיטה לא חשיצא עריפות, אך הכא כיון דסו"ס נפסק רוב הקנה, ומקל"ת מן החיתוך אינו צדרך שחיטה, הך מקל"ת הוי עריפות.

אלא הא דמכשירין צשחט שלישי והגרים שלישי ושחט שלישי, יש לדון לצאר בהגרמה לא הויא פסול צשחיטה, אלא העדר הכשר שחיטה (ועמשי"ת לעיל) דכיון דצמקום הגרמה ליכא מיפק חיותא גמור, לא מהכי להכשר שחיטה, אך יש לומר דהיכא דמלצד בהגרמה איכא שיעור שחיטה, דהיינו דשחט רוב סימן צמקום שחיטה, שצ מלטרפת אף ההגרמה עלמה להכשר השחיטה, וחשיצא כחלק מהשחיטה, דכיון בהגרמה אינה פסול, אלא רק דאינה מועלת לאפקוי חיותא כ"כ ולהכי לא חשיצא שחיטה גמורה, כל היכא דמלצד בהגרמה איכא שיעור שחיטה, אף ההגרמה חשיצא כחלק מהשחיטה [דנהי דבהגרמה לחוד לא סגי, אך כל היכא דאיכא רובא צשחיטה,

לקולא דהכל תלי צמיפק חיותא, והגרים שליש ושחט שליש נמי כשר, והיינו משום דהגרמה הויא מקום שחיטה ודמיה לחאי קנה פגום, וציארו האחרו' גדר הדין משום דהגרמה מאטרפת לשחיטה [ועכ"פ לרז הונא] ולהכי בהגרמה דלמעלה מן האורח דלא שחיבא שחיטה כלל ולא מיא לאיטרופי לשחיטה, הויא שחיטה פסולה [אלא דלענין להצטרף לעריפות שפיר מאטרפת] ומיד כשהגרים שליש למעלה מן האורח ושחט שליש צואר, כבר נפקא חיותא צטרפות, ושוב לא מהני מאי דגמר את השחיטה, אולם הריעצ"א גופיה פסק (יע ג) דאזלינן לחומרר כרז הונא וכרז יהודה, אלא דבהגרים שליש ושחט שני שליש הכשיר ממה נפשך.

דמכשר צשחט והגרים ושחט היינו משום דהגרמה נמי מאטרפת והויא מכלל השחיטה, א"כ צשחט שליש והגרים דדרסה שליש ושחט שליש, נראה דפסול, דדרסה צפשוטו ודאי לא שחיבא שחיטה כלל וי"א דדרסה אינה מכלל "הלכות שחיטה" אלא דלא שחיבא שחיטה כלל וכדרשי' (ג) אין "ושחט" אלא ומשך] וכן צחלדה צפשוטו הויא פסול ואינה העדר הכשר בצד.

החנה מקור דברי הריעצ"א הוא מדברי הרא"ה וכדסיים דכן פירש רבינו וכן הוא בצדק הבית (צ"ג ש"א)^ה וצשמ"ק, וצשיטת הרא"ה הדברים מצוארים צפשיטות, דברי הרא"ה בצדק הבית פסק כרז הונא אף

* דל"ל וראיה דקא מיייתי מהא דאמרינן כל הכשר צשחיטה כנגדו צעורף כשר למליקה הא פסול פסול ומיייתין עלה לישנא דרז הונא אמר רז חסי דאמר הגרים שליש ושחט שני שליש פסולה דאלמא הכי נקטינן הא ודאי צורכא דהא צגמרא מוכח צהדיא דאנן כי מיייתין הא דרז הונא אמר רז חסי לתרוכה להא דשמואל דאמר כל הכשר צשחיטה כנגדו צעורף כשר צמליקה אתינן דתייתו כרמי צר יחזקאל דאמר אין עיקור סימנין לעוף ואי אין עיקור סימנין כל דכן דליכא הגרמא כלל אלא ודאי האי שמעתא לאו הכי מתפרשא ולא אתיא כפשטה אלא הכא לישנא צתרא דרז הונא הוא דמיייתין דהוא עיקר ומדרבנן דפליגי עליה דר' יוסי צר' יהודה הוא דמיייתין דסצירא ליה הכי ללישנא צתרא דרז הונא ולא דנייתי לה צתורת דינא הוא דמיייתין לה דלית הלכתא כרבנן ושמואל גופיה דהוא מרא דשמעתא דכל הכשר צשחיטה לא סבר לה כרבנן צהא אלא כר' יוסי צר' יהודה אלא צתורת טעמא אתינן עלה והכי קאמר לאו מי אמרי רבנן בהגרים שליש ושחט שני שליש פסולה דצעינדא דהוי רוצא דסימן ליכא אלא מיעוט צשחיטה ואפילו ר' יוסי צר' יהודה לא פליג אלא משום דהגרמה נקצ הוא שישנו צסימן עלמא וכל נקצ צסימן שאיני פוסל מדין עלמא צמשלים הסימן לרוב צבהכשר שחיטה דיו אצל אלו שחט למעלה מן הסימן לגמרי אלא שחתך צצשר והגרים עד שנגע צסימן ושחט צו מיעוט ועס מה שחתך צצשר יש צו כדי רוב סימן אפילו אס תמלא לומר שכל הסימן ראוי לשחיטה הא ודאי לא מהניא שחיטה כלל דלא כלום הוא וכו' עלמא מודו דהא ליכא צמקום שחיטה אלא מיעוט ואין חתך צצשר מאטרף לשחיטת הסימן, הכא נמי אס היי צמקום מליקה מעט צצירה צמפרקת ומלק והשלימה ודאי כשרה אצל למעלה ממול עורף לענין מליקה הרי הוא כמעלה מכל הסימן לגמרי לענין שחיטה והוא לגמרי לגבי מול העורף כצשר שעל הסימן אלא הסימן וכיון שכן כשחתך צו מעט והגרים וביעו למול העורף והשלים מליקתו נמלא צמיעוט מליקה דהוי צגשצרה רוב המפרקת ושוב אינה ראויה כי היכי דפסלי רבנן בהגרים שליש ושחט שני שליש משום דליכא כי מטי רוב סימן אלא מיעוט צשחיטה וצהא לענין מליקה אפילו ר' יוסי צרבי יהודה מודה כדפרישית עכ"ל.